

Прошле недеље објављен је извештај Комисије Светске банке за раст и развој којом је председавао нобеловац Мајкл Спенс. После две године рада двадесет једног светског лидера и експерта, радне групе од једанаест чланова, триста универзитетских стручњака, дванаест радионица, тринаест саветовања и буџета од четири милиона долара, стручни одговор на питање како остварити висок економски раст је био: немамо појма, питајте стручњаке.

Овај закључак се види из цитата као што су: “тешко је знати какав ефекат одређена економска политика има на економију; оно што је исправан одговор у једном тренутку не мора бити исправан у неком другом”. Привредни раст или јесте или није резултат тржишта.

Ово су могли да вам кажу и моји студенти на Универзитету Њујорк и то за много мање паре.

Зашто је битна ова бламажа Светске банке? Зато што је ово последње поглавље у тужној причи о “економском стручњаку” која је основа политике Запада према сиромашним земљама од краја Другог светског рата. Све ово време ми смо се надали да мала група стручњака може да реши проблем привредног раста читаве економије. Ако овакви стручњаци постоје и имају шта да кажу, то бисмо видели у овом извештају.

У чему је проблем? Стручњаци су корисни све док постоје уопштена правила која бисмо могли да апстрахујемо поређењем земаља са ниским и високим привредним растом. Комисија за привредни раст је исправно указала на чињеницу да су покушаји да се одгонетне тајна привредног раста остали без успеха. Комисија је закључила да “одговори” морају бити прилагођени конкретной држави и конкретном временском тренутку. Али ако је сваки тренутак и свака држава случај за себе, онда експерти не могу да генерализују на основу свог искуства, па се поставља питање на основу чега су они уопште експерти?

Логичан закључак би био да се одустане од економских експерата. Али, Комисија и даље инсистира на томе да је решење у експертима који ће своје сазнање да проследи технократским лидерима. У некој мери ово показује да је Светска банка подређена идеји “лидера и експерата” као одговору на привредни раст, будући да управо оваква визија даје на значају самој Светској банци.

Комисија је направила уобичајену грешку мерења успеха високим привредним растом, при чему се овај раст мистериозно појављује и исто тако мистериозно нестаје. Заправо, од тринаест примера високог раста која су била предмет истраживања, само два су се одржала током рада Комисије. Оно што је још јуче био пример неуспеха (на пример Индија) је преко ноћи постао успех и обрнуто (нпр. Бразил). Велики део оваквих осцилација је непредвидљив и необјашњив. Приписивање заслуга за привредни раст

сваком политичару који је у тренутку раста био на власти је једноставно случај циркуларног резоновања ("Тај и тај је био велики лидер. Како то знамо? Зато што је остварио висок привредни раст.")

Појединости конкретних економских чуда су једнако непредвидљиве. Који је то експерт предвидео да ће опскурно индијско предузеће за производњу јестивих уља да постане компанија вредна десет милијарди долара (Wipro) позната по својим информатичким услугама и контакт центрима? Ко је предвидео да ће бразилски губиташ (Embraer) постати светски лидер у на тржишту малих авиона после приватизације? Или да ће јужнокорејски предузимачи да створе произвођаћа аутомобила (Hyundai) који има већу вредност од Генерал Моторса или Форда? Или да ће учитељ по имену Донг Јинг Хонг, који је претходно зарађивао девет долара месечно у Датангу (Кина), постати милионер правећи чарапе?

Шта можемо да кажемо о тако непредвидљивом свету? Неки уопштени принципи постоје и за то нису потребни експерти. Један други Нобеловац је имао фундаменталан увид у овај проблем и његов одговор је био: дати слободу појединцима да пронађу своје сопствене одговоре. Фридрих Хајек је рекао: "Слобода је нужна да би човек могао да одговори на непредвидљиво; људи је воле зато што са њом долази могућност остваривања наших циљева. Будући да сваки појединац зна врло мало... и да не знамо ко највише зна, ми се ослањамо на такмичење независних појединаца да створе оно што ћемо желети кад га видимо."

Доказ за ову визију није у непредвидљивим флукуацијама у привредном расту, него у нивоу развоја на дуге стазе. Као потврда Хајека, системи који појединцима дају више слободе – економске и политичке – имају много мањи проблем са сиромаштвом. Доказ за то је историја (на пример, стара, деспотска Европа у поређењу са модерном, слободном, богатом Европом) и упоредна економија (Јужна Кореја вс. Северна Кореја, бивша Западна Немачка у односу на Источну Немачку, Нови Зеланд у поређењу са Зимбабвеом). У овој парадигми улога експерта је веома ограничена, будући да експерти не могу да наметну и управљају слободом (то није слобода).

Крај "економског експерта" није крај наде за свет без сиромаштва. Сиромаштво већ нестаје као резултат привредног развоја (глобални проценат сиромашних се преполовио у последњих три деценије) – не због економских стручњака попут оних који су написали Извештај Светске банке – већ због веће слободе коју данас има 6.7 милијарди економских стручњака.

Аутор је професор економије на Универзитету Њујорк, гостујући сарадник у Институту Брукинг, и писац студије "Терет белог човека".

Седам милијарди економских стручњака

Пише: Вилијам Истерли
понедељак, 03 новембар 2008 11:43

(Financial Times, 28.05.2008.)

http://www.ft.com/cms/s/0/4ee1a00e-2cb6-11dd-88c6-000077b07658.html?nclick_check=1

одабрала и превела
Жељка Бутуровић